

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili VI (2016)

ISSN 2082-0917

Grzegorz Ziętara

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Finansowanie tzw. Państwa Islamskiego

Wstęp

W ostatnich latach pytania dotyczące bezpieczeństwa globalnego zazwyczaj zadawane są w odniesieniu do sytuacji na Bliskim Wschodzie. Obszar ten, w dawnych wiekach kolebka nauki, sztuki i myśli filozoficznej, obecnie w dużej mierze został zdegradowany do roli manifestacji polityki poszczególnych mocarstw. Przepiękne niegdyś miasta zostały zrujnowane przez ciągnące się wojny, a ich mieszkańcy, zastraszeni i zmęczeni życiem w ciągłej niepewności, starają się funkcjonować w tej trudnej rzeczywistości.

Bieda i poczucie niesprawiedliwości skłania wielu młodych ludzi do zasilania szeregów wszelakich grup ekstremistycznych. Kuszeni nadzieją na poprawę sytuacji, możliwością kształtowania własnego losu i odpłacenia za poniesione krzywdy oraz omamieni przez manipulacyjne wykorzystanie religii, stają się jednym z podstawowych filarów grup terrorystycznych. Jednak ich zapał byłby niczym, gdyby nie rozbudowane zaplecze tychże organizacji.

Państwo Islamskie w ciągu kilku lat zbudowało potężne ramy dla swoich działań. Początkowo w pełni zależne od organizacji-matki, Al-Kaidy, po usamodzielnieniu się potrafiło stworzyć własne źródła finansowania, skuteczne do tego stopnia, że możliwe stało się pewne sformalizowanie jego istnienia, poprzez utworzenie Kalifatu. Działanie to, poza oczywistym przekazem ideologicznym, jest też pragmatyczne i ma na celu zwiększenie szans przetrwania grupy. Jednak, aby mówić o aspektach finansowych, należy przeprowadzić krótką charakterystykę organizacji.

Charakterystyka Państwa Islamskiego

Korzenie Państwa Islamskiego można powiązać z Jordańczykiem, Abu Musabem az-Zarkawim. W 2004 roku, po amerykańskiej inwazji na Irak, Zarkawi poprzysiągł wierność wobec Osamy bin Ladena i uformował ramię Al-Kaidy w Iraku, które stało się główną siłą w rebelii¹. Organizacja Zarkawiego wymierzyła swoje działania w siły amerykańskie, ich sojuszników międzynarodowych i lokalnych współpra-

¹ *What is 'Islamic State'?*, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144> [dostęp: 8.05.2016].

cowników. Starła się wciągnąć Stany Zjednoczone w religijną wojnę domową, atakując szczyty i ich święte miejsca, w tym sanktuarium imama al-Askariego w 2006 roku, aby sprowokować ich do odwetu wobec sunnickich cywilów². W tym samym roku, Zarkawi zginął w ataku powietrznym przeprowadzonym przez siły amerykańskie. Pojawienie się wspieranych przez USA Rad Przebudzenia oraz Synów Iraku dodatkowo osłabiło iracką Al-Kaidę, a ich sytuacji nie poprawiał fakt, że sunnickie plemiona pogodziły się z szyickim rządem premiera, Nuri al-Malikiego. Następcy Zarkawiego przemianowali grupę na Islamskie Państwo w Iraku, a później, Islamskie Państwo w Iraku i Syrii (ISIS). Nazwa odnosi się do terytorium, które z grubsza odpowiada obszarowi Lewantu, co odzwierciedla poszerzone ambicje w obliczu wybuchu wojny domowej w Syrii w 2011 roku, co stworzyło nowe możliwości rozwoju organizacji. Grupa znana jest wśród swoich zwolenników jako al-Dawla („państwo”), a wśród arabskich przeciwników jako „Daesh” (Daesz), co stanowi arabski odpowiednik akronimu ISIS³.

Aktualny lider Państwa Islamskiego (IS), samozwańczy kalif Abu Bakr al-Baghdadi, przebywał w amerykańskich więzieniach na terenie Iraku. Komórki organizowane w nich, wraz z pozostałościami po obalonej świecko-nacjonalistycznej partii Baas, byłego irackiego prezydenta Saddama Husajna, uzupełniły szeregi Państwa Islamskiego. Wyłączeni z państwa irackiego w wyniku amerykańskiej debaasyfikacji w 2003 roku, widzą we współpracy z Państwem Islamskim najprostszą drogę do powrotu do władzy⁴.

W czerwcu 2014 roku Państwo Islamskie przejęło kontrolę nad kilkoma polami naftowymi w pobliżu Mosulu i Kirkuku. Zdobyło również część dużych baz wojskowych w Iraku, dając im dostęp do dużej ilości broni i sprzętu wojskowego, w tym przenośnych rakiet przeciwlotniczych, czołgów, transporterów opancerzonych i haubic produkcji amerykańskiej. Według amerykańskiego wywiadu oraz oświadczenia władz irackich, bojownicy IS posiadają również broń chemiczną i wielokrotnie wykorzystywali na terytorium Syrii i Iraku gaz musztardowy i amunicję zawierającą chlor⁵.

29 czerwca 2014 roku ogłoszono utworzenie na terytoriach okupowanych Iraku i Syrii islamskiego kalifatu, a kalifem został mianowany przywódca organizacji, Abu Bakr al-Baghdadi. Kolejnym krokiem była zmiana nazwy organizacji na Państwo Islamskie⁶. Za stolicę kalifatu uznaje się syryjskie miasto ar-Rakka oraz leżący w Iraku Mosul. Obecnie IS działa głównie w Syrii i Iraku, kontrolując znaczne obszary tych dwóch państw. Pod patronatem IS funkcjonują również libijskie grupy dżihadystów,

² Z. Laub, J. Masters, *The IslamicState*, www.cfr.org [dostęp: 8.05.2016].

³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ www.tass.ru, *Террористическая организация „Исламского сударство”*. Досье, www.tass.ru [dostęp: 8.05.2016].

⁶ Tamże.

algierskie, egipskie, uzbeckie, a nawet bojownicy Boko Haram w Nigerii⁷. Według szacunków CIA, liczba bojowników Państwa Islamskiego wynosi około 30 tys., a władze irackie mówią nawet o 200 tysiącach. W szeregach organizacji znajdują się obywatele 80 krajów, w tym około 2 tysiące Rosjan⁸. W lutym 2015 roku, Dyrektor Wywiadu Narodowego USA James Clapper określił, iż IS mogło zgromadzić „(...) gdzieś w przedziale między 20 000 a 32 000 bojowników”⁹ w Iraku i Syrii. Zauważył jednak, że od czasu rozpoczęcia nalotów koalicji, w szeregach sił IS odnotowano istotne straty. W czerwcu 2015 roku, amerykański podsekretarz stanu Antony Blinken ogłosił, że ponad 10 tysięcy bojowników IS zostało zabitych do tej pory. Aby móc amortyzować straty w ludziach, IS wprowadziło pobór wojskowy w niektórych obszarach kontrolowanych. Iracki ekspert Hisham al-Hashimi wierzy, że jedynie około 30% bojowników stanowią ci, którzy walczą w imię idei, a pozostali przyłączyli się pod przymusem lub ze strachu. Znaczna liczba bojowników IS nie jest ani pochodzenia irackiego, ani syryjskiego. W październiku 2015 roku, Dyrektor Narodowego Centrum Antyterrorystycznego Nick Rasmussen przekazał Kongresowi, że grupa ta przyciągnęła ponad 28 tysięcy ochotników zagranicznych. W liczbie tej znalazło się przynajmniej 5 tysięcy osób z Zachodu, w czym około 250 z nich to Amerykanie¹⁰.

Finansowanie

Nawet biorąc pod uwagę fałszywą propagandę i celowe zakrzywianie rzeczywistości w raportach, nie ma wątpliwości, że środki finansowe Państwa Islamskiego pozwolą mu na umocnienie jego terytorium i budowę poparcia, zarówno w Iraku, jak i w Syrii, choćby utraciło część swoich dochodów w wyniku braku wiedzy technicznej lub utraty kontroli nad terytorium i zasobami w wyniku działań, czy to lokalnych, czy międzynarodowych. Najważniejsze dla IS jest uzyskanie przychodów wystarczających do pokrycia podstawowych wydatków związanych z funkcjonowaniem, a to wydaje się być zapewnione, nawet jeśli dokładne kwoty są trudne do oszacowania. W połowie 2014 roku międzynarodowe szacunki konsekwentnie wskazywały na przychód w granicach 3 mln dolarów dziennie, a całość aktywów szacowana była pomiędzy 1 mld 300 tys. a 2 mld dolarów¹¹. Pieniądze te muszą pokrywać wydatki na utrzymanie maszyny wojennej, na co składa się zaopatrzenie w sprzęt i jego utrzymanie, wynagradzanie udanych operacji, zapewnienie pensji dla żyjących bojowników i pomocy dla rodzin poległych. Szacuje się, że na utrzymaniu IS jest około 30 tysięcy bojowników, którzy otrzymują wynagrodzenia od 200

⁷ A. Mishin, A. Bogomolov, R. Mansour, *Исламское государство Территория войны Что происходит на Ближнем и Среднем Востоке и чем это грозит Украине*, www.liga.net [dostęp: 8.05.2016].

⁸ www.tass.ru, *Террористическая организация...*

⁹ *What is 'Islamic State'?*...

¹⁰ Tamże.

¹¹ R. Barrett, *The Islamic State*, <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf> [dostęp: 8.05.2016], s. 45.

do 600 dolarów miesięcznie, w zależności od ich narodowości i liczebności rodziny, co jeśli – jest prawdą – stanowi znaczny wzrost w stosunku do 41 dolarów, które wypłacano przed rokiem 2010. Ponadto, walczący otrzymują bezpłatne zakwaterowanie, przydzielane są im posiadłości skonfiskowane szyitom, chrześcijanom i innym niesunnickim mieszkańcom, a także sunnitom, którzy zdecydowali się na ucieczkę¹². Kalifat musi również dbać o cywilną infrastrukturę miast i wsi, które zostały zajęte, a w tym celu zmuszony jest opłacać coraz większą armię pracowników administracyjnych. Miesięczne wynagrodzenia wahają się od 300 dolarów do nawet 2 tys. dla osób piastujących wyższe stanowiska menedżerskie¹³. Kolejnym wydatkiem jest kampania propagandowa i łapówki dla plemiennych przywódców i każdego innego, na kogo grupa musi wywrzeć wpływ, a zabójstwo nie wchodzi w grę. Łącznie, wszystkie te wydatki mogą równać się tym, na które narażony był rząd Iracki przed wkroczeniem Państwa Islamskiego¹⁴.

Dokumenty przejęte w domu Abu Abdulrahmana al-Bilawiego w czerwcu 2014 roku wskazują, że Państwo Islamskie miało około 875 mln dolarów w gotówce i majątku przed upadkiem Mosulu. Chociaż zdementowana przez gubernatora Niniwy i urzędników bankowych, często wspominana jest informacja o dodatkowych 43 mln dolarów, przejętych z Banku Centralnego Mosul i innych instytucji finansowych po ich zajęciu. Ponadto, Islamskie Państwo zdobyło ogromne ilości własności rządowej, w tym sprzętu wojskowego pozostawionego przez armię iracką¹⁵.

Głównymi źródłami przychodów Kalifatu są zakłady produkcyjne ropy w Syrii i Iraku oraz wymuszenia i opodatkowanie właścicieli i producentów na obszarach znajdujących się pod jego kontrolą. Kryje się za tym pełen wachlarz działań, od żerowania na małych, rodzinnych przedsiębiorstwach, takich jak sklepy spożywcze czy warsztaty, do podatkowania wielkich firm, w tym producentów i dostawców energii, telefonii komórkowych, dostawców wody i innych realizujących kontrakty rządowe. Państwo Islamskie np. zażądało haraczów od jednej z firm telekomunikacyjnych, grożąc wysadzeniem ich wież transmisyjnych; sytuacja powtórzyła się w przypadku podstacji elektrycznych i masztów użytkowych. IS korzysta również na sprzedaży zarekwirowanych, produkowanych przez fabryki, towarów oraz z zajętych gospodarstw, a także sprzętu usuwanego z obiektów, które zostały wyłączone z użytku. Ponadto, Państwo Islamskie nadal kontynuuje praktyki przestępcze prowadzone przez wcześniejsze grupy. Zajmuje majątki w całych dzielnicach, które były zamieszkane przez szyitów, chrześcijan, jazytów, zwolenników lub pracowników rządu oraz każdego, kogo grupa uzna za wroga¹⁶.

Od momentu powstania, grupa w dużej mierze polega na nielegalnych operacjach w celu finansowania swojej działalności. Otrzymuje także prywatne

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże, s. 46.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

i instytucjonalne darowizny (głównie od organizacji pozarządowych) pochodzące z krajów Zatoki Perskiej, takich jak: Arabia Saudyjska, Kuwejt czy Katar. Do 2006 roku IS zbierało rocznie między 70, a 200 mln dolarów w wyniku działalności przestępczej, a według oceny rządu USA z listopada tego samego roku, z powodzeniem utworzyło samowystarczalną rebelię w Iraku¹⁷. Dokument podkreślał również przemysł ropy naftowej, porwania dla okupu i korupcję polityczną, jako najbardziej znaczące i opłacalne działania. Warto zauważyć, że od stopniowego wycofywania wojsk amerykańskich z Iraku w 2006 roku, organizacja zmuszona była do dywersyfikacji źródeł swojego finansowania¹⁸.

Prężność finansowa Al-Kaidy w Iraku była tak silna, że mimo znacznych napięć między ówczesnym liderem Abu Musabem al-Zarkawim, a jego zastępcą, Ajmanem az-Zawahirim, ten drugi znalazł się w niewygodnej pozycji, która zmuszała go do proszenia Zarkawiego o pieniądze, w czasie gdy międzynarodowe starania wymierzone w kanały finansowe Al-Kaidy okazywały się skuteczne. W lipcu 2005 roku w liście do Zarkawiego, Zawahiri pytał lidera, czy iracka Al-Kaida mogłaby podzielić się kwotą około 100 tys., ponieważ „[...] wiele z linii zostało odcięte”¹⁹. Posunięcie to było jasnym wskazaniem wyższości Al-Kaidy w Iraku w tworzeniu samowystarczalnej organizacji. Iracka infrastruktura gospodarcza, która dziś stwarza wiele wyzwań wobec amerykańskiego skarbu państwa, pokazywała już znaczący potencjał finansowania sieci dżihadu²⁰.

Dokumenty z amerykańskiego Departamentu Obrony, zawierające przechwycone materiały bojowników, w tym sprawozdania finansowe, wskazują, że zewnętrzne darowizny stanowią tylko niewielką część – nie więcej niż 5% – budżetów operacyjnych grupy w latach 2005–2010, kiedy to Abu Bakr al-Baghdadi przejął władzę²¹. Brak przywiązania do głównych darczyńców z Zatoki lub konkretnych państw okazało się korzystne nie tylko pod względem unikania ekonomicznych działań antyterrorystycznych, ale także uwolniło organizację od jakichkolwiek ograniczeń lub żądań darczyńców lub sponsorów, które mogły ciążyć na grupie. W analizach Państwa Islamskiego, autor zestawia ograniczenie darowizn z przysłowiem: „Uczyń psa głodnym, a sam będzie za tobą podążał”²². Na podstawie sprawozdań finansowych z poprzednich lat, ilość zagranicznych darowizn otrzymywanych przez IS wynosi średnio 50 mln dolarów rocznie. Państwo Islamskie jest strukturalnie podobne do swoich poprzedników, uważa się, że posiada ustanowiony komitet finansowy z „ministrem finansów”, który zajmuje się kwestiami budżetowymi i nadzoruje lokalne rady finansowe podległe gubernatorom. Obecnym szefem finansów w „gabiniecie”

¹⁷ *U.S. Finds Iraq Insurgency Has Funds to Sustain Itself*, “New York Times”, November 26, 2006.

¹⁸ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*, “Thomson Reuters Accelus” 2014, s. 4.

¹⁹ Abu Muhammad Zawahiri, list do Abu Musabaa-Zarkawiego, 2005.

²⁰ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 4.

²¹ Tamże.

²² *Combating Terrorism Center*, West Point, 2013, <https://www.ctc.usma.edu/v2/wp-content/uploads/2013/09/Analysis-of-theState-of-ISI-Translation.pdf> [dostęp: 10.04.2016].

Emira organizacji jest Muwaffak Mustafa Mohammed al Karmusz (znany również jako Abu Salah). Poprzedni minister finansów Państwa Islamskiego, Abu Jaafar al-Sabawi, podobno uciekł z 14 mln dolarów²³.

W ten sam sposób, jak każde startujące przedsiębiorstwo spala kapitał na inwestycje, tak organizacje terrorystyczne również potrzebują funduszy na zorganizowanie swoich struktur i planu operacyjnego. Podobieństwo do konwencjonalnych przedsiębiorstw sięga jednak dalej, dotyczy m.in. dywersyfikacji źródeł finansowania, co pozwala osiągać cele strategiczne. Po oderwaniu się od Al-Kaidy, niezależność i dywersyfikacja źródeł finansowania stały się koniecznością dla Państwa Islamskiego²⁴. Wiadomo, że IS nie jest finansowane jedynie z wcześniej wspomnianych źródeł, ale posiada zróżnicowane od znanych, tradycyjnych kierunków i wykorzystuje bardziej nietypowe metody generowania swoich funduszy. To jest ryzyko, z którym społeczność międzynarodowa musi radzić sobie na co dzień, nie tylko ze znaczną większością znanych zagrożeń (konwencjonalne finansowanie terroryzmu w niektórych krajach, dla niektórych jednostek), ale również z wschodzącymi zagrożeniami, zwłaszcza handlem naturalnymi zasobami w regionie, który w nie obfituje. Z wyjątkiem kilku globalnych operatorów sektora towarowego, nie ma pewności, że cała społeczność regulowanych oraz nieregulowanych sektorów bierze pod uwagę konsekwencje gospodarcze związane ze wzrostem Państwa Islamskiego²⁵.

Warto pamiętać, że jedną z bardziej skutecznych metoda finansowania grup terrorystycznych jest praktyka terroru wobec ludności miejscowej i zagranicznych turystów. Od samego początku IS opierało się na porwaniach dla okupu i działalności przestępczej wymierzonej oprócz w obcokrajowców, także w przedsiębiorców, lokalnych polityków i duchownych, w celu sfinansowania swojego działania. Według szacunków, IS uzyskuje 10 mln dolarów miesięcznie za pośrednictwem okupów²⁶. W swoim dążeniu do ustalenia administracyjnej i cywilnej kontroli nad podbitym terytorium, IS nakłada podatki od różnych komercyjnych zajęć. Uważa się, że w samym Mosulu IS ściągą podatki na kwotę 8 mln dolarów miesięcznie. Podatki te obejmują następujące obszary: podatek od wszystkich towarów; od firm telekomunikacyjnych; od wypłat gotówki z rachunków bankowych; pięcioprocentowy podatek pobierany od wszystkich wynagrodzeń przeznaczony na opiekę społeczną i inne cele; podatek drogowy (200 dolarów w północnym Iraku); graniczny (800 dolarów za ciężarówkę wjeżdżającą do Iraku przez punkty kontrolne na granicy z Syrią lub Jordanią); od grabieży archeologicznych (20% w Aleppo, 50% w Rakkce); od ochrony nie muzułman (znany jako jizya)²⁷.

²³ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 4.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże, s. 5.

²⁶ C. Duhaime, *Terrorist Financing and the Islamic State. Examination of Terrorist Financing and Ways to Mitigate the Risks*, <http://www.duhaimelaw.com/wp-content/uploads/2015/04/White-Paper-Terrorist-Financing-Methods-2.pdf> [dostęp: 8.05.2016].

²⁷ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 5.

W sumie system wymuszeń i podatków nałożony na obszarach podlegających kontroli IS w Iraku i Syrii może generować nawet 30 mln dolarów miesięcznie lub 360 mln dolarów rocznie. Dziś takie metody finansowania poprzez wymuszenie są wspólne dla wielu różnych grup terrorystycznych na całym świecie. Jednakże, w przypadku Państwa Islamskiego, istnieje pewna pomysłowość w nakładaniu nowych podatków. Krótkoterminowo, zachodnie grupy działające już w tym rejonie mogą być narażone na ten zgubny mechanizm finansowania, a tym samym zostać ograniczone przez konieczność płacenia za ochronę. Przez szereg lat międzynarodowa spółka dokonywała regularnych płatności za ochronę kolumbijskiej grupie terrorystycznej FARC, w zamian za zapewnienie „bezpieczeństwa” firmy. Taki scenariusz może również występować na obszarach będących pod kontrolą Państwa Islamskiego²⁸.

Hegemoniczne zapędy Państwa Islamskiego znajdują również odzwierciedlenie w przejściu sektora finansowego. Z oczywistych względów, związanych ze zwiększonym ryzykiem w tym regionie, praktycznie wszystkie zakłady obciążone są już sankcjami i znajdują się pod nadzorem międzynarodowym. Niemniej jednak, sposób przejścia sektora finansowego zainicjowany przez grupę, szokuje swoimi rozmiarami. Sytuacja, w której organizacja terrorystyczna mogłaby dokonać przejęcia banków i instytucji finansowych, była wcześniej niewyobrażalna, dlatego też położyła podwaliny pod państwo terroru²⁹.

Fakty potwierdzające tę analizę są następujące: w czerwcu 2014 roku IS przejęło drugie co do wielkości miasto w Iraku i przejęło kontrolę nad kilkoma gałęziami prywatnych i publicznych banków, w tym Banku Centralnego Iraku (oddział w Mosulu). Gubernator prowincji Niniwa poinformował w połowie czerwca 2014 roku, że IS ukradło 425 mln dolarów w gotówce z oddziału Irackiego Banku Centralnego w Mosulu³⁰. Według sprawozdania finansowego banków działających w prowincji Niniwa na dzień 31 grudnia 2013 roku, ich skumulowane środki pieniężne w sejfach i na rachunkach bieżących/depozytach przekroczyły miliard dolarów. Według relacji świadków i organów regulacyjnych, banki w Mosulu nadal obsługują transakcje komercyjne i prywatne. Dla firm międzynarodowych oraz instytucji finansowych, istotne jest to, aby zachować bardzo konserwatywne widzenie zagrożeń w tej części świata. Wiele z komercyjnych i finansowych działalności zostało naruszone w różnym stopniu przez przejęcie władzy przez Państwo Islamskie³¹.

W wielu częściach Syrii, system bankowy jest również pod kontrolą terrorystów. IS przejęło kontrolę nad wieloma miastami w Syrii w tym Rakka i Dajr az-Zaur, gdzie również funkcjonowało kilka banków. W Rakkce, Ludowy Bank Kredytowy jest podobno wykorzystywany przez IS jako organ odpowiedzialny za pobór

²⁸ Tamże.

²⁹ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 6.

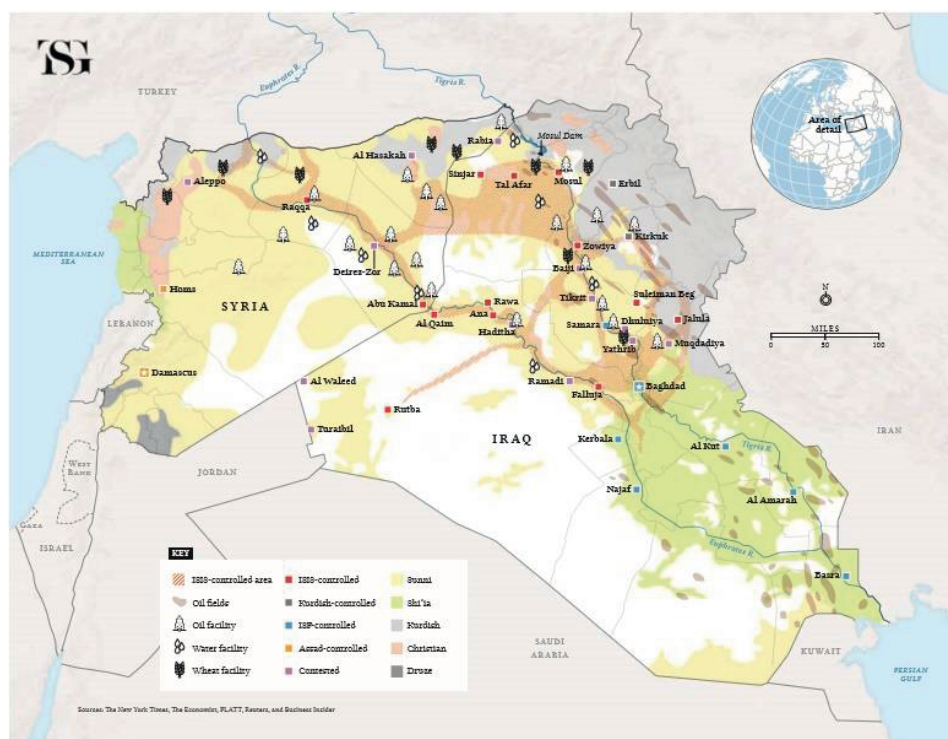
³⁰ *ISIS just stole \$425 million, Iraqi governor says, and became the 'world's richest terrorist group*, "Washington Post", www.washingtonpost.com, 2014 [dostęp: 15.04.2016].

³¹ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 6.

podatków, narzucając na każdego klienta miesięczną opłatę w wysokości 20 dolarów (na rzecz energii elektrycznej, wody i opłaty za ochronę)³².

Wspólnym mianownikiem wielu stref konfliktu jest osłabienie systemu wartości społecznej. Każdy jest zaangażowany w praktycznie każdy rodzaj działalności. Ten uogólniony rozpad wartości jest szczególnie widoczny w odniesieniu do terytorium kontrolowanego przez IS. Przez niemal trzydzieści lat ludzie w tym regionie brali udział w różnych formach czarnorynkowych i przemytniczych działalności, początkowo aby ominąć dyktaturę w regionie, a następnie w celu obejścia programu ropy za żywność w latach 90., a dziś dla zapewnienia finansowania Państwa Islamskiego³³.

Rys.1. Kluczowe zasoby pod kontrolą Państwa Islamskiego

Źródło: R. Barrett, *The Islamic State*, <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf> [dostęp: 8.05.2016], s. 47.

Wydobycie ropy naftowej stanowi główne źródło finansowania Państwa Islamskiego. Grupa produkuje szacunkowo 44 tys. baryłek ropy dziennie z syryjskich

³² Tamże.

³³ Tamże.

studni i 4 tys. baryłek dziennie z irackich. Następnie sprzedaje ropę przewoźnikom oraz pośrednikom, zarabiając szacunkowo od 1 mln do 3 mln dolarów dziennie³⁴.

IS zaspokaja własne potrzeby i uważa się, że sprzedaje nadwyżki na lokalnym czarnym rynku oraz eksportuje ropę oraz produkty rafinacji do Jordanii, Iranu, Kurdystanu i Turcji. Niepotwierdzone doniesienia sugerują, że ropa jest również przemykana do reżimu syryjskiego. Warto zauważyć, że IS kontroluje drogi dojazdowe do tych krajów. W sumie, IS kontroluje ponad 60% syryjskiej siły produkcyjnej ropy i mniej niż 10% zdolności produkcyjnej ropy w Iraku. Z ogólną zdolnością produkcyjną pomiędzy 80 tys. oraz 120 tys. baryłek dziennie, prowadzi to do to zysku pomiędzy 2, a 4 mln dolarów dziennie (przy cenie za baryłkę między 25 i 50 dolarów, w porównaniu do około 100 dolarów aktualnej ceny rynkowej). Rząd Stanów Zjednoczonych szacuje, że transakcje naftowe IS generują średnio 2 mln dolarów dziennie, co przez ekspertów uznawane jest za dość zachowawczą sumę³⁵. Bazując na tych danych, handel ropą może generować dla Państwa Islamskiego roczny zysk pomiędzy 730 a 1460 mln dolarów. Należy zauważyć, że zgodnie z miesięcznym raportem Międzynarodowej Agencji Energii (IEA), naloty przeprowadzane przez USA miały znacząco zmniejszyć zdolność do produkcji, przemytu i rafinacji ropy do około 20 tys. baryłek dziennie³⁶. Ponadto, podobno rządy Turcji i Irackiego Kurdystanu skutecznie przeciwdziałają przemytowi ropy naftowej³⁷.

Wspólnota międzynarodowa posiada jasną wizję nieodłącznego ryzyka w sektorze energetycznym, a w szczególności części opartej o ropę. Różne aktywności kryminalne, w tym te związane z korupcją, skłoniły przedsiębiorstwa w sektorze, a przede wszystkim spółki naftowe, do podjęcia działań i wykorzystania szczególnych środków i procesów do zwiększenia kontroli oraz ograniczania ich podatności na ryzyko. Powstanie Państwa Islamskiego na Bliskim Wschodzie i jego konieczność utworzenia własnych kanałów finansowania okazuje się być testem dla istniejących podmiotów. Dobrym rozwiązaniem dla instytucji finansowych może być kontrola transakcji z udziałem tureckich firm lub osób związanych z sektorem naftowym w Turcji. Najbardziej prawdopodobne, biorąc pod uwagę kwoty, że Państwo Islamskie stara się ukryć swoje łupy wojenne w konwencjonalnym systemie bankowym. Grupy przeciwdziałające praniu brudnych pieniędzy oraz wyspecjalizowani dostawcy są w dobrej pozycji, aby identyfikować podejrzanych pośredników. Okazało się, że IS korzysta ze starych sieci wprowadzonych przez partię Baas, aby obchodzić iracki program żywność za ropę³⁸.

Gaz ziemny to kolejny podatny obszar sektora energetycznego. IS przejęło kontrolę nad kilkoma polami gazu ziemnego w Syrii i Iraku, w tym nad największymi

³⁴ Z. Laub, J. Masters, *The Islamic State*, www.cfr.org [dostęp: 8.05.2016].

³⁵ US Central Command, Release #20140929, 2014.

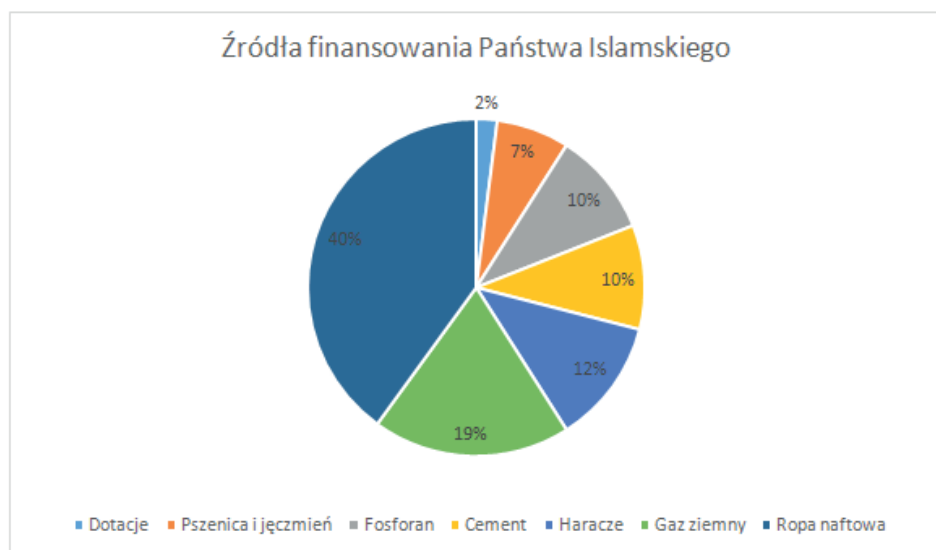
³⁶ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 7.

³⁷ S. Wilkin, *Islamic State oil production reduced by air strikes – IEA*, www.uk.mobile.reuters.com [dostęp: 8.05.2016].

³⁸ J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based...*, s. 7.

irackimi rezerwami gazu, na polu Akkas znajdującym się w prowincji Al-Anbar. Przy obecnej teoretycznej zdolności produkcyjnej, instalacje gazowe pod kontrolą IS mogą produkować rocznie gaz o wartości blisko 980 mln dolarów³⁹.

Wykres 1. Źródła finansowania Państwa Islamskiego

Źródło: J.C. Brisard, D. Martinez, *Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*, "Thomson Reuters Accelus" 2014, s. 9

Nie istnieje jeden pewny sposób, aby zakłócić finansowanie IS, nie wspominając już o ostatecznym pokonaniu organizacji. Państwo Islamskie prezentuje unikalny zestaw wyzwań, a społeczność międzynarodowa powinna kontynuować obserwację i ocenę sytuacji oraz poszukiwanie nowych narzędzi i technik radzenia sobie z nielegalnymi operacjami finansowymi⁴⁰.

Istnieją już dowody na skuteczność niektórych rozwiązań, działających z dala od Iraku czy Syrii. Za przykład może posłużyć proces dżihadysty w Niemczech, który został oskarżony o wstąpienie w szeregi jednej z grup sprzymierzonych z Państwem Islamskim, a w ramach swojego wsparcia nieskutecznie próbował wysłać środki finansowe dla grupy, co zostało uniemożliwione przez prowadzone już działania. Wysłany do Niemiec po zaopatrzenie dla walczących towarzyszy, Ismail Issa jest sądzony w Stuttgarcie. Postępowanie sądowe i lokalne doniesienia mediów „namalowały obraz dżihadystów zmuszonych do wysyłania bojowników do Europy po zaopatrzenie, ponieważ transfery środków finansowych stały się zbyt ryzykowne dla nich”. Ponad to: „Ekstremiści wykorzystywali usługę przelewów Western Union,

³⁹ Tamże, s. 8.

⁴⁰ M. Levitt, *Terrorist Financing and Islamic State*, Waszyngton 2014.

aby przemieszczać pieniądze na całym świecie, ale z powodu obawy o to, że transakcje te są śledzone, bali się odbierać środki”⁴¹.

Zakończenie

Państwo Islamskie, jak każda organizacja, czy to o charakterze terrorystycznym, czy bardziej konwencjonalnym, jest w głównej mierze podporządkowana pieniądзом. Od skuteczności ich pozyskiwania zależy jej przetrwanie i funkcjonowanie, a najpewniejszym sposobem zapewnienia sobie żywotności jest maksymalna dywersyfikacja źródeł finansowania i przy tym możliwie największe uniezależnienie się od zewnętrznych podmiotów. W tym względzie Państwo Islamskie wykazało się wyjątkową skutecznością i umiejętnością wykorzystania doświadczenia poprzedników oraz adaptacji w tym wyjątkowo trudnym politycznie regionie.

Jednocześnie to, co stanowi źródło siły grupy, jest jej czułym punktem, a wszelkie działania wymierzone w sieć finansową prowadzą do stopniowego osłabiania stabilności organizacji. Skutki takich działań są dość dobrze widoczne w postaci coraz rzadszych sukcesów militarnych Państwa Islamskiego.

Należy przy tym pamiętać, że w przypadku organizacji takiej jak IS, pozostaje bardzo wiele niewiadomych. Większość danych opiera się jedynie na szacunkach i w rzeczywistości może się znacznie różnić od przytaczanych tutaj wartości. Informacje na temat finansowania stanowią w końcu jeden z elementów wojny psychologicznej toczonej zarówno przez Kalifat, jak i koalicję zwalczającą go.

Bibliografia

- Abu Muhammad Zawahiri, list do Abu Musabaaza-Zarkawiego, 2005.
- Barrett R., *The Islamic State*, <http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf> (dostęp: 8.05.2016).
- BBC, *What is 'Islamic State'?*, www.bbc.com.
- Brisard J. C., Martinez D., *Islamic State: The Economy-Based Terrorist Funding*, "Thomson Reuters Accelus" 2014.
- Combating Terrorism Center, West Point, 2013, <https://www.ctc.usma.edu/v2/wp-content/uploads/2013/09/Analysis-of-the-State-of-ISI-Translation.pdf> (dostęp: 10.04.2016).
- Duhaime C., *Terrorist Financing and the Islamic State. Examination of Terrorist Financing and Ways to Mitigate the Risks*, <http://www.duhaimelaw.com/wp-content/uploads/2015/04/White-Paper-Terrorist-Financing-Methods-2.pdf> (dostęp: 8.05.2016).
- Laub Z., Masters J., *The Islamic State*, www.cfr.org (dostęp: 8.06.2016).
- Levitt M., *Terrorist Financing and Islamic State*, Waszyngton 2014.
- Mishin A., Bogomolov A., Mansour R., *Исламское государство Территория войны Что происходит на Ближнем и Среднем Востоке и чем это грозит Украине*, www.liga.net (dostęp: 8.06.2016).
- TASS, *Террористическая организация „Исламское государство”. Досье*, www.tass.ru (dostęp: 8.06.2016).
- U.S. Finds Iraq Insurgency Has Funds to Sustain Itself, "New York Times", November 26, 2006.
- US Central Command, Release #20140929, 2014.

⁴¹ Tamże.

Washington Post, ISIS just stole \$425 million, Iraqi governor says, and became the 'world's richest terrorist group, www.washingtonpost.com, 2014 (dostęp: 15.04.2016).

Wilkin S., *Islamic State oil production reduced by air strikes – IEA*, www.uk.mobile.reuters.com (dostęp: 8.06.2016).

Islamic State funding

Abstract

Current state of the Middle East is particularly complicated and multifaceted. The emergence of a new player, i.e. the Islamic State, makes finding a sure way of stabilising the situation in said region even harder. This group, descending from al-Qaida and Saddam Hussein's government, is an evolved form of those two entities. In itself it also constitutes a massive, still developing interdisciplinary issue. This article focuses on showing the available information regarding means of funding operations of aforementioned group. Moreover, the aim of the paper is to broaden the general understanding of mechanisms in the Islamic State ranks.

Słowa kluczowe: Państwo Islamskie, finansowanie, terroryzm

Key words: Islamic State, funding, terrorism

Grzegorz Ziętara

ur. 1993 w Krakowie, absolwent studiów pierwszego stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Pedagogicznego. Zainteresowany Bliskim Wschodem, zarówno w kwestiach politycznych, jak i kulturowych. Pracę licencjacką poświęcił zagadnieniom związanym z ekstremizmem i fundamentalizmem islamskim oraz ich wpływem na bezpieczeństwo w obszarze Lewantu.